

Med Theodor Johansen på rejse med skib til Helsingfors 1925

Skrevet af Theodor Johansen, lærer i Aarestrup fra 1914 til 1953

Billederne af skibet Hellig Olav er velvilligt stillet til rådighed af Museet for Søfart, Kronborg

Aarestrup skoles elever 1923 med lærer Theodor Johansen yderst til højre

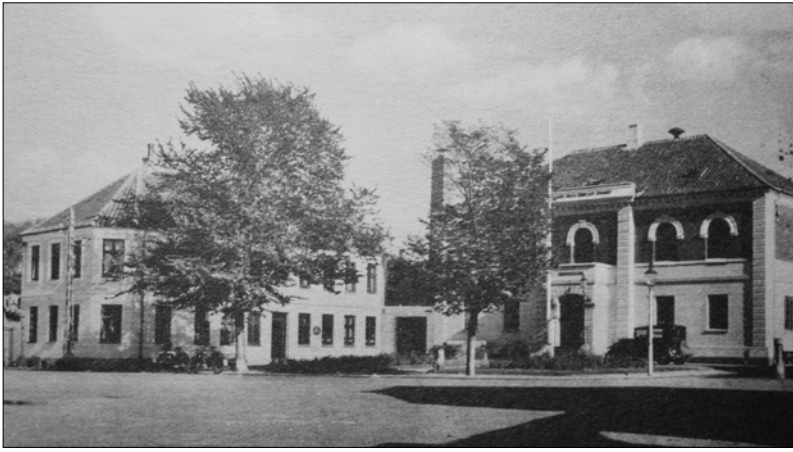
Da der i året 1920 afholdtes det 11. nordiske skolemøde i Kristiania eller Oslo, var her også en del finske lærere til stede. Finland var allerede på den tid en selvstændig republik. Finnerne ønskede da, så vidt jeg ved, at være med ved disse møder, der afholdes hvert femte år, og foreslog derfor, om ikke det næste nordiske skolemøde kunne blive afholdt i den unge republikks hovedstad Helsingfors eller på finsk Helsinki.

Denne tanke og indbydelse blev medtaget med både tak og glæde, idet møderne flere gange havde været afholdt i de skandinaviske hovedstæder. Allerede i foråret 1925 begyndte man da at give oplysninger om det 12. nordiske skolemøde i Helsingfors, der agtedes afholdt fra den 4. til 6. august 1925. Man bad derfor lærere indtegne sig, og man fremsatte planen om at leje et af Skandinavien-Amerika linjens store både, Olav den Hellige, til at gå op gennem Østersøen og med en afstikker ind til Stockholm at fortsætte til Helsingfors.

Lærerforeningen satte sig derfor i forbindelse med Bennetts rejsebureau og bureauet arbejdede derpå med planen, der vel var den største bureauet nogensinde har været med til at starte. Først gjaldt det om at få folk til at tegne sig. I lærerforeningens blad Folkeskolen reklameredes for lærerne. Ikke alene lærere fra Danmark, men også interesse-rede fra Sydnorge, Sydslesvig, hvem det kunne passe for var det meningen, at tage med fra København. Passagererne skulle på rejsen og i Stockholm og Helsingfors bo og spise om bord, altså have hjem der på hele turen til en pris af 300 kroner for 3. klasse (med 553 køjer), 410 kroner for 2. klasse (145 køjer) og 475 kroner for 1. klasse (med 100 køjer) samt nogle luksuskahytter til en pris af 700 til 800 kr. Bennetts rejsebureau arrangerede så hele rejsen og om ikke skibet fyldtes med lærere, ville det medtage andre passagerer end mødedeltagerne.

Jeg meldte mig som deltager og allerede i juni måned var turen sikret. Efter anmeldelsen fik man så indmeldeskort til skolemødet for 20 kroner og besked om, at man skulle forsyne sig

Politistationen på Torvet i Nibe ses til venstre

Man gør derfor altid klogt i at have et halvt dusin fotografier liggende af sig selv for at spare en tur til fotografen. Disse ting fik jeg snart i god orden, og den 2. juli hentede jeg i Nibe politipasset.

Efter at skolen havde fået sommerferie den 31. juli, tog jeg med postbilen til Støvring samme dags eftermiddag med samt min bagage bestående af to håndkufferter, som jeg dog ikke have

Tog på Støvring Station, hvorfra Theodor Johansen rejste til Aalborg

med politipas og skemaer skulle sammen med det i udfyldt stand indsendes til den finske legation i København sammen med legitimationskort. Efter at have fået disse papirer ringede jeg til politikontoret i Nibe om et politipas og fik det svar, at jeg personligt måtte fremstille mig der og medbringe fotografi til dette. Det var jo overkommeligt med et, men legationen skulle have to fotografier.

tyveriforsikret, hvad der ellers var blevet opfordret til, thi bureauet tog ingen ansvar for rejsegods. Det skal der nemlig et forsikringsselskab til.

Fra banegården i Aalborg spadserede jeg ned til havnen, hvor C. P. A. Koch lå, og her fik jeg min kahytsplads anvist på 2. klasse. Da der var det meste af et par timer til skibets afgang, gik jeg op i den nærliggende kvægtorvskafe og spiste et par stykker smørbrød til en kop te. Atter ankomsten til C. P. A. Koch var allerede en del passagerer ankommen, og jeg begyndte allerede at se mig om efter rejseselskab.

DFDS-båden C. P. A. Koch

Dette udebliver heller ikke længe. Thi et øjeblik kunne jeg fra dækket lette på hatten for skolelæreren fra Dal, Olsen. Det første han spurgte mig om var naturligvis, om jeg skulle til Finland, for det

skulle han da. Et øjeblik efter hilste han på en ny passager, som han præsenterede for mig som lærer Hanghøj i Dronninglund, og med ham fulgte en anden lærer Poulsen fra Sdr. Saltum, som jeg til gengæld kunne præsentere for Olsen, da vi var læsekammerater fra Ranum. Så var der jo foreløbig rejseselskab nok.

Olsen lå i samme kahyt som jeg, men jeg sov ikke godt den nat, da jeg lå over maskinen og blev derfor rigtig godt gennemrystet hele natten.

Hellig Olav ligger i Københavns Frihavn omgivet af mindre skibe, slæbebåde og kraner

Vi fire lærere, samt jeg tror uddeleren fra Dronninglund, blev enige om at tage en bil til Hellig Olav, der lå nær ved vestkajen i frihavnen, hvorfra båden skulle afgå klokken 10, og vi havde fået ordre til at møde klokken 8. Der var et mylder af automobiler, som jeg ikke havde set mage til. Den første tyve-tredive stykker vinkede af og vi løb bag efter hinanden længere og længere bort fra skibet og fik da også fat i en, der måtte vente en tid for at komme ud

af mylderet. I frihavnen marcherede vi gennem toldlokalet, men der var intet toldeftersyn, men passene blev stemplet. Her var et forfærdeligt mylder. Om bord på Hellig Olav stod skarer af mennesker, og den høje landgangsbro var fuld. Mine rejsefæller blev naturligvis borte for mig, men da jeg var kommen om bord kom straks en ung mand og så på min billet, som vi skulle have fremme. Jeg skulle bo i kahyt nummer 149, køje 151. Den unge mand løb rundt og kunne ikke rigtigt finde kahytten, men efter nogen søgen lykkedes det. Det var på 3. klasse, og her var plads til fire personer. To køjer på hver side, så at der blev en plads i midten på 1½ alen bred og 3½ alen lang. Drengen forsvandt, og jeg var den første i rummet. Der var varmt og det elektriske lys brændte overalt her i kahytterne, der just ikke var særligt interessante.

Passagerer på Hellig Olav nyder det blikstille hav

Jeg tændte en cigar og gik op på dækket for at se på de ombordgående. Også på overdækket så jeg straks en bekendt mand og flere gik jeg forbi, som jeg kendte dels fra billeder, aviser og blade. Førstnævnte stod og lænede sig ud over gelænderet og råbte og vinkede til en bekendt og råbte hans navn, da jeg lagde hænder på hans skulder, idet jeg kom bagfra og sagde goddag Jensen. Mange i Aarestrup vil mindes denne mand, der var lærer her fra 1900 til 1906 og nu er i Kvan-

løse. Han kendte mig godt og spurgte til Aarestrupperne og bad mig senere hen på rejsen hilse dem i byen, der huskede ham. Han fortalte, at Hellig Olav skulle gå nord om Sjælland for gennem Storebælt at nå Østersøen, da der var for lidt vand syd på gennem Drogden og Sundet. Mange på båden udtalte deres utilfredshed med det. Klokkeren blev imidlertid 10, og mens musikorkestret spillede "Der er et yndigt land" stod Hellig Olav ud fra bolværket. Til tilfredsstillelse for de utilfredse viste det sig, at båden dog gik syd på gennem Sundet.

Spisesal på Hellig Olav

Klokken 12 ringede det for første gang til måltid. Middag. Maden var ens på alle pladser ligesom enhver kunne færdes overalt lige fra lasten til kommandobroen. Der var i alt cirka 800 passagerer. Ved siden af mig ved middagsbordet sad en ung mand på 16 år og lige over for ham på den anden side sad en stor og stærk grosserer. Bordenden var fri, så de unge opvartere kunne stikke maden ind og grossererens begyndte. Det lange smalle bord var snart fuldt besat. Opvarterne var to lejede unge mænd, der betjente de to borde i denne salon,

der var for 3. klasses passagerer. Der var endnu ingen mad kommen, da grossererens bemærkede det blankpudsede skilt, hvorpå der står på finsk: "Tobaksrygning forbudt". "Hvad er det, er det polsk eller finsk. Jo, det er for polakker. Jo, det her er polaksalonen, vi er kommen i. Hej, opvarter. Er det ikke polaksalonen? Er det ikke her, at polakkerne emigrerer til Finlands urskove. Sikken et sjak, vi var kommen i, hvis vi skulle have været i Amerika. Næh, i dag er det pæne folk, der er om bord, tænk lærere. Jo, vi emigrerer alle til Finlands urskove på 3. klasse. Godt, Harald, at vi er kommen på 3. klasse. Oppe på 2. og 1. klasse der sveder de i de røde varme plyspolstrede sæder". Så ler han. Han sidder lidt og lader øjnene gå bordet rundt. "Er det nu lærere alle sammen og lærerinder". Grossererens ser sig tilfreds om bag guldlorgnetten, og da han møder mit blik, sørger han så: "Er De også lærer?" "Ja", svarer jeg ydmygt, "jeg er landsbylærer". Opvarterne står imidlertid i deres hvide forklæder lidt fra bordenden. Han tager bordkniven i den knyttede hånd, idet han utilfreds siger: "Opvarter, jeg er sulten! Skal vi dog ikke ha' noget at spise? Hvad står De nu og kigger efter? Gå dog ud i kabyssen og få noget. Det duer ikke! Vi kan ikke sidde her og vente"! I det samme kommer en tredje langbenet opvarter ud fra kabyssen og forsvinder forbi vort bord over til et andet spisested. "Hej, de der, nej! Os først"! Men den lange hurtige opvarter ænsrer ham ikke i farten. "Han er dygtig, den lange der. Ham skulle vi have haft. Hør"! Og han henvender sig til vore to, der allerede står og taler med hinanden. "Skal I ikke snart af sted. Hvad bilder I jer ind. Vi skal betjenes og det lidt hurtigt". De unge opvartere bliver helt betuttede. "Jamen, det er ikke vor tur endnu", siger den ene frygtsomt. "Hvornår mon det da bliver vor tur"? Han ser sig om og skælder godt ud indtil sønnen dæmper lidt på ham. "Du kan da heller ikke sådan råde for det hele, far". "Jamen, ser du, Harald, de forstår det jo ikke. Og så står de og taler med hinanden". Og til de omkringsiddende fortæller han: "Tænk, oppe i Norge var jeg inde på et hotel, og der var det fuldstændig forbudt at tale, ikke en gang gæsterne. Der var madro. Men her, her står virkelige opvarterne og snakker. Nej, dem må vi have sat lidt skik på, hvis vi skal være her i otte dage og spise fem gange i døgnet". Så rejser han sig op og gør kort proces, idet han jager dem

Kabyssen ombord på Hellig Olav (striberne på billedet skyldes genskin fra blitzlyset, der på den tid var afbrænding af magnesiumpulver)

lige venner, og han fører tilsyneladende intim samtale med dem. Den sidste dag satte han kronen på værket ved at skaffe de to unge drikkepenge, i alt 300 kroner fra vort bord.

Den første middag var den mest underholdende. Efter at den er endt, skriver vi alle vort navn på den hvide servietkonvolut og lader den ligge på pladsen, så har vi vor faste plads og er der en, som vi ikke er bleven præsenteret for, kan man se sit snit til at læse hans navn. Den førstes navn, som jeg bed mærke i, var naturligvis grosserereren. Her, efter den gode middag, hvad jeg vil kalde den. Selvfølgelig var der altid nogle, der rynkede på næsen, når maden ikke i fuldt mål svarede til deres følelser. Man tog efter middagen op på dækket for at ryge sin middagscigar. Båden er kun nået ud for Falsterbo og Skanør, Skånes kendte fiskerlejer. Af og til sejler vi forbi et svensk fyrskib. Vejret er dejligt, passagererne gør sig det behageligt i de tæt op mod hinanden stående slængestole. Mod solsiden ligger en række så lang, især damer, så lang som en nys fodret okserække i en herregårdskostald, og alle peger de ud mod spadseregangen med de guldsilkestrøpede ben, der synes så glatte som studehorn. Det er måske mest lærer-

For at fordrive tiden på de lange rejser var der mulighed for at spille forskellige spil på dækket, når vejret ellers tillod det

ud i kabysgangen og beder dem hente maden, thi nu er han skrupsulten. Alle bordgæsterne morer sig. Endelig kommer maden, men det går småt med opvarningen.

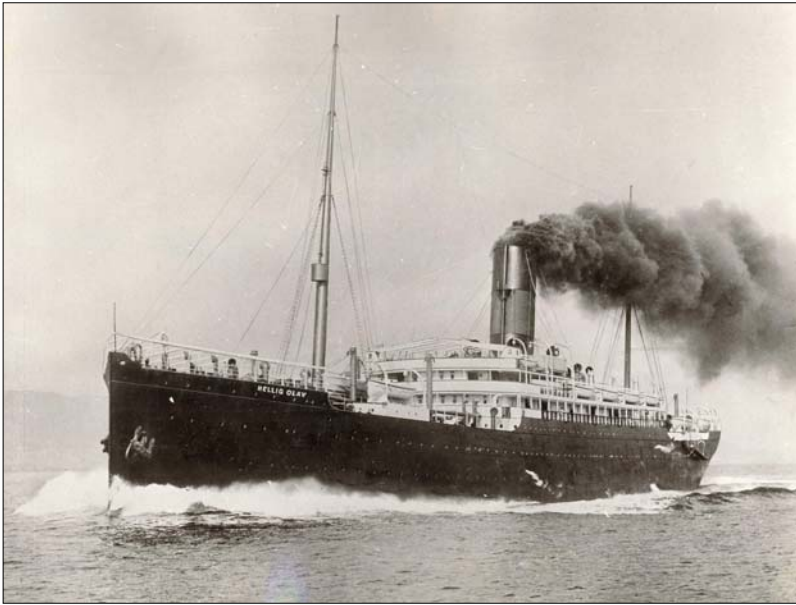
Grosserereren beder om et og andet. Han dominerer det hele og sparer ikke på skarpe udtalelser. Da middagen er til ende siger han højt, som holdt han en bordtale: "Nej, det duer ikke, det er skidt". Han er dog ikke nær så slem, som han lader til, men noget af en opdrager, og efterhånden som dagene går, bliver opvarningen bedre og hans humør lysere og lysere, og temperamentet roligere og roligere.

Opvarterne bliver hans fortrolige venner, og han fører tilsyneladende intim samtale med dem. Den sidste dag satte han kronen på værket ved at skaffe de to unge drikkepenge, i alt 300 kroner fra vort bord.

Den første middag var den mest underholdende. Efter at den er endt, skriver vi alle vort navn på den hvide servietkonvolut og lader den ligge på pladsen, så har vi vor faste plads og er der en, som vi ikke er bleven præsenteret for, kan man se sit snit til at læse hans navn. Den førstes navn, som jeg bed mærke i, var naturligvis grosserereren. Her, efter den gode middag, hvad jeg vil kalde den. Selvfølgelig var der altid nogle, der rynkede på næsen, når maden ikke i fuldt mål svarede til deres følelser. Man tog efter middagen op på dækket for at ryge sin middagscigar. Båden er kun nået ud for Falsterbo og Skanør, Skånes kendte fiskerlejer. Af og til sejler vi forbi et svensk fyrskib. Vejret er dejligt, passagererne gør sig det behageligt i de tæt op mod hinanden stående slængestole. Mod solsiden ligger en række så lang, især damer, så lang som en nys fodret okserække i en herregårdskostald, og alle peger de ud mod spadseregangen med de guldsilkestrøpede ben, der synes så glatte som studehorn. Det er måske mest lærer-

Senere får man dog oplysning om, at der kun var 250 med af dem, mens der ikke var så mange lærere.

Jeg finder atter mine tidligere rejsefæller blandt skibets 800 til 900 passagerer. Blandt de mange passagerer lægger jeg mærke til en lille fiks herre, der åbenbart har meget travlt. Med små skridt haster han frem og tilbage ved sidepromenaden, snart ved den forholdsvist høje trappe til det lavere fordæk.

Hellig Olav for fuld damp

Af og til kommer han igen. Et par dage efter får jeg lejlighed til at hilse på ham, og mens vi begge sidder på en tovrulle, fortæller han mig, at han er fotograf, født i Støvring og er nu ude på sin femogtyvende udenlandsrejse. På tilsvarende vis får han jo også lidt at vide om min ringe person. Passiareren varer i alt en halv snes minutter.

Klokken 3 drikkes kaffe med boller til i polaksalonen og grosserereren jager videre med opvarterne.

Om aftenen, den 1. august altså, sejler Hellig Olav gennem Hammervandet, hvilket er den del af Østersøen, der ligger mellem Smygehamn i Skåne og Hammeren på Bornholm. Sundet er cirka 35 km bredt, og vi kan i aftensolen se både Skånes og Bornholms kyster i horisonten.

Vejret har været varmt, og da jeg hen ad klokken 10 ville gå til køjs, traf jeg allerede i kahytten en af mine kontubernaler, dvs. stuekammerater. Han lå i den nederste køje til højre. Jeg hilste godaften. Han var lærer i Sønderjylland. Lidt efter at jeg var kommet til rette i køjen indtræder nr. 3, en lærer fra Erritsø og nr. 4 atter en sønderjysk lærer. Hyggen er ikke stor den første nat i en sådan kahyt. Varmen trykkede stærkt, så man kunne kun have lagenet over sig. Natten sniger sig kun langsomt bort og uden at jeg fik en blund i øjnene, men derimod en lettere forkølelse af trækken, dog så stærk, at man føler sine synkebevægelser gennem halsen. En uhyggefølelse går ud på morgenstunden gennem én ved tanken om de kommende otte nætter, som nu er bundet til.

Mange synes at være glade og veltilfredse med den dejlige sejlads. Om aftenen, da vi sejlede mellem Øland og Gotland og det var blevet mørkt som det er mørkt en sommeraften, stod en passager, en ældre herre med et tungsindigt udtryk i ansigtet, og en stor byrde syntes at tykke ham, mens han stod der og skuede ind mod kysten med de blinkende lys fra fyrtårne. Jeg gik hen til ham og spurgte, om han vidste hvor højt mod nord vi nu var, og om han kunne navnet på et fyr, der glimtede klart til venstre et stykke forude. Han svarede, som han næppe ønskede at tale med mig. "Nej, det kender jeg ikke noget til". For at aflede min tilnærmelse sagde jeg, før jeg ville gå: "Det er ellers dejligt vejr og sikke en prægtig sky, der hænger der over kysten". "Ja", svarede han, "den ligner meget en sko". Ved dette svar fik han mig til at betragte skyen nøje, men med min bedste vilje var det mig umuligt i det hele taget at finde nogen som helst lighed med en sko i tegningen af skyen, og jeg gik derfor undrende min vej. Et par morgener efter, da jeg var oppe på dækket kl. 4½ om morgenen og skibets 43 matroser var ivrigt beskæftiget med at renspele skibet fra den ene ende til den anden, så jeg samme mand spadserede med sit tungsindige udtryk frem og tilbage. Han gjorde indtryk af at være besværet. Han kunne nok ikke sove i de varme kahytter.

Man ser og hører så meget, og det er umuligt at få alle indtryk med sig. I vor nabokahyt boede et ægtepar. Kahytterne er kun adskilt med en hvilmalet brædde- eller jernvæg således at der er åbning både foroven og forneden. Derved kan man tydeligt høre, hvad der bliver sagt, ja man

Hellig Olav i al sin pragt, her på en norsk fjord

behøver ikke at lytte, thi man kan for resten slet ikke undgå det. Vi var gået i seng som vore naboer ægteparret. Ægtemanden læste da et kort stykke af en andagtsbog. Jeg syntes at kunne høre at det var af N. P. Madsen: Ordet. Det lød både smukt og oprigtigt. Da han var færdig, tog fruén fat. Det var vist ældre folk. Jeg så dem for resten slet ikke og ved aldeles ikke, hvem de var. Hun var vanskelig, meget vanskelig, kunne jeg høre og hun sagde: ”Synes du nu ikke at frk. Madsen er en sær én,

hun går hele tiden og gnider sig op ad dig. Uh. Jeg kan ikke li’e det fedteri. Hvorfor skal vi også altid ha’e hende på slæbetov. Og du skal hjælpe hende op på skibet og ned igen. Kan du ikke lade være med det”. ”Jo”, svarede han igen. ”Og så skal du gå og være vejviser for hende her i byen, skal du ikke”. ”Jo”. ”Og når vi går op og ser på at de unge danser, så ta’r hun mig bag i kjolen. Uh, jeg kan ikke fordrage sådan en gammel en. Er der nu nogen mening i, at hun skal være vort gehæng. Hva’?” ”Nej”. ”Og nede i Italien sidste år, det var ligesådan. Skal du ikke også købe finske mark for hende?” ”Jo”. ”Kan du ikke lade være med at give hende nogle?” ”Jo”. ”Ja, for ellers skal vi jo af sted med hende til banken. Mener du, der er nogen mening i det? Uha, det er ækelt, og så vil hun låne min paraply. Uh, jeg blev så ærgerlig ved det. Nej, nu vil vi være os selv”. ”Ja”. Manden beroliger hende og siger, at de skal sove, men hun er umulig at få til at tie stille. Hun taler i over en time om frk. Madsen Påhæng. I den sidste halve time har manden ikke mælet et ord, men han har ikke undladt flere gange først at sige hende et pænt godnat. Man forstår, at han har en byrde at bære. Til sidst bliver hun da endelig ked af at høre på sig selv, thi alle vi andre er for længst hørt op.

Et par dage efter fortalte en af mine kontubernaler, at hun var kommet på sygeafdelingen og manden passede hende der. Der var stille i nabokahytten. Rejsen var nok blevet hende for besværlig.

Desværre slutter Theodor Johansens beretning om turen til Helsingfors her. Den altid meget skrivende og tegnende lærer har utvivlsomt skrevet om sine oplevelser i byen og været rundt med sin tro følgesvend skitseblokken, så snart lejlighed gaves. Disse optegnelser må anses for gået tabt i tidens løb.